

НАЦІОНАЛЬНА МУЗИЧНА АКАДЕМІЯ УКРАЇНИ
ім. П. І. ЧАЙКОВСЬКОГО

ВИНОГРАДОВА Тетяна Павлівна

УДК 781.2.

**ДИНАМІКА МЕЛОДИКО-ГАРМОНІЧНИХ ЗВ'ЯЗКІВ
В СИСТЕМІ “ЛАД-СКЛАД-ФАКТУРА”**

Спеціальність 17.00.03 - Музичне мистецтво

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата мистецтвознавства

Київ-2004

00761730 (O)

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі теорії музики Харківського державного університету мистецтв ім.І.П.Котляревського Міністерства культури і мистецтв України.

Науковий керівник:

КАЛАШНИК Марія Павлівна,
кандидат мистецтвознавства, професор
кафедри теорії музики
Харківського державного університету мистецтв
ім. І.П.Котляревського

Офіційні опоненти:

Котляревський Іван Арсенович,
доктор мистецтвознавства, професор,
член-кореспондент Академії мистецтв України,
зав. кафедрою теорії музики
Національної музичної академії України
ім. П.І.Чайковського

Козак Олександра Іванівна,
кандидат філософських наук, доцент
кафедри теорії музики та фортепіано
Харківської державної академії культури

Провідна установа:

Інститут мистецтвознавства, фольклористики
та етнології ім. М.Т.Рильського НАН України,
відділ музикознавства, Київ

Захист відбудеться "26" січня 2005р. о 15 год. 30 хв. На засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.005.01 по захисту дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора наук у Національній музичній академії України ім.П.І.Чайковського, за адресою: 01001 м.Київ, вул. Архітектора Городецького, 1-3/11, 2-й поверх, ауд.36.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національної музичної академії України ім.П.І.Чайковського, вул.Архітектора Городецького 1-3/11.

Автореферат розіслано "22" грудня 2004 р.

Вчений секретар спеціалізованої вченої ради
кандидат мистецтвознавства, доцент

Коз - **І.М.КОХАНИК**

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В сучасному теоретичному музикознавстві інтенсивно розробляються проблеми музичного мислення. Питання взаємозв'язку мелодії і гармонії безпосередньо відносяться до даного напрямку досліджень і залишаються в числі особливо проблемних і актуальних.

Адекватне пояснення інтегративних властивостей зв'язку мелодії і гармонії є основою теоретичного усвідомлення *динаміки музичних систем*. Актуальним є взаємоузгодження теорії мелодико-гармонічних зв'язків і загальнонаукових принципів системних досліджень.

Необхідність розробки відповідних *системних визначень* диктують численні нез'ясовані питання сучасної музики і індивідуально-стильових рішень, де рівні звичайних зв'язків елементів втрачають пізнавальну універсальність і не можуть служити їх поясненням. Вельми показовим в цьому плані є науковий потенціал запропонованих у роботі понять: “мелодико-гармонічний комплекс”, “фактурна форма ладу”, “фактурна форма ладового елементу”, “функція фактурної форми”.

Актуальною є розробка методики системного аналізу процесуальних явищ в музиці. Основою відповідної методики, а також запропонованого в дисертації системного визначення мелодії і гармонії стало концептуальне усвідомлення двійстої природи музичної звукоорганізації як специфічного відтворення структури і динаміки діалектичного протиріччя і специфізація загальнонаукових принципів теоретико-категоріального аналізу.

Об'єкт дослідження: мелодико-гармонічні зв'язки як основа динамічних процесів взаємодії ладу, складу і фактури.

Предмет дослідження: засоби і специфічні властивості мелодико-гармонічних зв'язків.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є теоретичне відтворення логіки взаємозв'язку мелодії і гармонії як основи динамічних процесів у системі „лад-склад-фактура”. Висвітлення даної проблеми в аспекті сучасних методів системних досліджень передбачає наступні завдання:

- конкретизувати принципи *контекстуального* аналізу мелодико-гармонічних зв'язків;
- специфізувати загальнонауковий *теоретико-категоріальний* поняттєвий апарат стосовно аналізу і визначення музичних систем “мелодико-гармонічного комплексу” і “фактурної форми ладу”;
- виявити *ініціативність* системних зв'язків мелодії і гармонії в процесах розвитку, становлення і перетворення ладу, складу, фактури;
- проаналізувати поняття мелодії і гармонії з точки зору сутності їх взаємозв'язку, їх *загальної основи*. Обґрунтувати системне визначення мелодії і гармонії;

- визначити поняття *фактурної форми ладу* як динамічної системи і розробити методіку її аналітичної інтерпретації;
- засобами аналізу розкрити *змістовний потенціал* фактури в динаміці музичних систем (ладу, складу, стилю, жанру тощо).

Матеріалом дослідження є фортепіанні твори Гайдна, Моцарта, Бетховена, Шуберта, Баха, Шопена, Ліста, Мусоргського, Бартока, Веберна, Булеза, Кейджа. Показові зразки відібрано з метою дослідити еволюцію мелодико-гармонічних зв'язків в різних стильових контекстах.

Методи дослідження. Провідний *функціональний* метод у синтезі з *структурним* і *генетичним* методами аналізу застосовуються для детального розгляду специфічних властивостей мелодико-гармонічних зв'язків. Новітні методи *системного* аналізу є основою загальної концепції дисертації та змісту її розділів.

В процесі роботи над дисертацією виникла необхідність залучення наукових джерел із різних галузей знання, які у сукупності складають *теоретичну базу* дослідження. Це, насамперед, наукові здобутки історичного і теоретичного музикознавства: Б.Асаф'єва, Н.Горюхіної, С.Григор'єва, В.Медушевського, Є.Назайкіньського, В.Цуккермана, і, особливо, новітні наукові розробки Н.Бергер, Ю.Бичкова, Б.Деменка, Н.Довголенка, Б.Златоверховнікова, М.Ковалінаса, М.Папуша, Н.Степанської, О.Титової. Система поглядів, поданих в даному дослідженні, багато в чому завдячує розробкам: теорії музичних складів Т.Бершадської; теорії фактури М.Скребкової-Філатової, Ю.Тюліна, Г.Ігнатченка; теоретичних основ функціональності В.Бобровського, А.Мілкі; методів системних досліджень І.Котлярєвського, Т.Кравцова, С.Скребкова, Ю.Холопова, В.Вернадського. Особливу увагу приділено науковим розробкам з філософії: Н.Клакевича, В.Пернацького, А.Родюкова, В.Южакова, В.Ященко.

Наукова новизна одержаних результатів. В дисертації комплексно розробляються питання *взаємозв'язку* мелодії і гармонії. Визначення і досвід контекстного аналізу *мелодико-гармонічного комплексу* конкретизують уявлення про контекстні системи інших рівней: усвідомлення функції окремого елемента в реальному контексті, аналітична інтерпретація динаміки ладових і фактурних змін або розвитку, форма музичного твору, певний історико-стилістичний пласт музичного мистецтва, загальний соціально-художній контекст епохи.

Вперше узгоджені загальнонаукові принципи системного аналізу і музикознавчі методи дослідження стосовно зв'язку мелодії і гармонії.

На основі специфізації *структури* і *динаміки діалектичного протиріччя* і *теоретико-категоріальних принципів системного аналізу* запропоновано відповідний поняттєвий апарат. Цей апарат охоплює цілісність мелодико-гармонічного комплексу як типу взаємодії мелодії і гармонії на рівні його композиційної функції в динамічній системі *фактурної форми ладу*, а також на рівні аналітичної інтерпретації динаміки музичних систем в теоретичному або виконавському усвідомленні.

Виявлені основні типи і форми мелодико-гармонічних зв'язків, викладено узагальнену класифікацію мелодико-гармонічних комплексів, проаналізовані приклади їх сполучень.

Запропонована в роботі термінологія і методологічний апарат репрезентують *методику аналітичної інтерпретації* ладових, складових і фактурних змін і перетворень в музичному творі, стилі.

Практичне значення одержаних результатів. Запропоновані поняття і положення доцільні в подальших дослідженнях взаємозв'язку музичних виражальних засобів. Специфізація загальнонаукових понять категоріального рівня і відповідна термінологія мають сприяти розробці і поглибленню широкого кола проблем мелодії, гармонії, ладу, складу, фактури, інтерпретації, стилю тощо.

Запропонована методика аналітичної інтерпретації фактури може використовуватися в курсах теоретичних дисциплін вищих музичних навчальних закладів і відкриває нові можливості в осягненні глибинних засад музичного твору або стилю для музикантів-виконавців.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до перспективного плану науково-дослідної роботи Харківського державного університету мистецтв ім.І.П.Котляревського, затвердженого Вченою радою (протокол №6 від 30.01.03). Вона відповідає п. 17 комплексної теми “Теоретико-методологічні проблеми сучасного музикознавства у контексті традицій і новаторства”.

Апробація результатів дисертації. Дисертація обговорювалася на засіданнях кафедри теорії музики Харківського державного університету мистецтв ім.І.П.Котляревського. Доповіді за матеріалами дисертації увійшли до програм конференцій: VI Всеукраїнська науково-теоретична конференція “Молоді музикознавці України” (Київ, 2004); IV Всеукраїнська науково-творча конференція студентів та аспірантів “Музичне і театральне мистецтво України в дослідженнях молодих мистецтвознавців” (Харків, 2004); Міжнародної наукової конференції “Актуальные проблемы мировой художественной культуры” на базі Гродненського державного університету ім. Янки Купали у 2004 р.

Публікації. За темою дисертації автором опубліковано шість статей у фахових наукових виданнях, затверджених ВАК України.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел (165 позицій) та додатку з нотними прикладами. Обсяг основного тексту дисертації 166 сторінок, в комп'ютерному наборі 271980 знаків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **Вступі** обґрунтовуються актуальність обраної теми, наукова новизна окресленої проблематики, висвітлюється зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, подаються відомості щодо методологічної бази дослідження і стислий огляд попереднього наукового досвіду вивчення окремих аспектів проблеми.

Осередком обраного ракурсу розробки проблеми є взаємоузгодження в єдиній системі теоретичних уявлень принципів взаємозв'язку мелодії і гармонії, визначення поняття і функцій мелодико-гармонічного комплексу (МГК) в процесах ладового, складового і фактурного розвитку. Відповідно до поставленої мети окреслено основні аспекти дослідження: 1) контекстуально-аналітичний; 2) специфізація теорії структури і динаміки діалектичного протиріччя і теоретико-категоріального поняттєвого апарату; 3) аналітична інтерпретація мелодико-гармонічного комплексу і його функцій в системі “лад-склад-фактура”.

Визначено також науковий потенціал і практичне значення запропонованої методики в подальших дослідженнях виражальних засобів музики в системі їх взаємозв'язків.

У першому розділі “*Теоретичні засади дослідження мелодико-гармонічних зв'язків*” подається аналіз літератури та методологія дослідження. В існуючих теоретичних поняттях мелодії і гармонії фіксуються специфічні властивості цих виражальних засобів, але можливість визначити їх суттєві характеристики, джерела і поняттєвий зв'язок залишається поза увагою. Вивчення проблем мелодико-гармонічних зв'язків слід починати з визначення загальної основи цих явищ. Отже, в якості вихідного має бути прийняте таке визначення мелодії і гармонії, в якому ці музичні засоби були б охарактеризовані саме з точки зору сутності їх взаємозв'язку. Рішення цього питання складає одне з головних завдань даного розділу дисертації.

У підрозділі 1.1. “*Контекстуально-аналітичний аспект*”, відштовхуючись від загальних уявлень про *взаємозв'язок* елементів або систем елементів певної цілісності (Є.Назайкінський, Н.Горюхіна, І.Котляревський), підкреслено, що найбільшу цікавість в контекстному аналізі викликають ті їх *змінні властивості або якості*, які виникають саме як *результат або умова їх взаємодії*.

З одного боку, це можливість поглиблення розуміння сутності окремо взятого художнього засобу або принципу за рахунок граничного розширення меж їхньої дії, визнання надзвичайної рухомості і мінливості цих меж. З другого боку, теоретично можливим є визначення кожного окремо взятого художнього засобу або принципу за планом, який диктує цілісність контексту.

Ці міркування надають суто аналітичним уявленням *змістовність інтерпретації*. А втім, власне, в будь-якій формі існування художньої цілісності саме чуттєве сприйняття і усвідомлення її як такої неминуче долає межі, що відокремлюють складові елементи один від одного, навіть коли йдеться про співвідношення діалектично протилежних явищ. Контекстний аналіз мелодії і гармонії в їх взаємозв'язку виявляє конкретні зміни їх специфічних ознак і функцій та їх *ініціативний* вплив на контекстні системи інших рівнів: лад, склад, фактуру, стиль тощо.

У підрозділі 1.2. “*Теоретико-множинний і теоретико-категоріальний принципи системного аналізу*” опрацьовано загальнонаукові методи відповідно до теми дослідження:

1. *Теоретико-множинний* аналіз виявляє різну природу елементів системи, акцентує їх специфічні властивості і функції. 2. *Теоретико-категоріальний* аналіз, на відміну від цього, визначає систему як цілісність, в якій окремі елементи за певних умов постають невіддільними.

Чітке розмежування ознак і функцій мелодії і гармонії в теорії музики має багатий аналітичний досвід. Проте, виявлення інтегративних якостей їх співвідношень вимагає саме категоріального підходу.

Мелодія і гармонія як система співвідносних понять виявляють граничну ступінь виразу *інтегративних* зв'язків. В теорії логіки *співвідносні* поняття характеризують явища, які не усвідомлюються одне без одного. Взаємозв'язок є умовою їх існування.

Ступінь вияву інтегративних властивостей мелодико-гармонічного комплексу дорівнює або чіткому розподілу функцій його складових компонентів, або його загальній функції в більш широкому контексті.

Теоретико-категоріальні принципи аналізу доцільні і є провідними у роботі з наступних міркувань: 1) визначення мелодико-гармонічного комплексу має виявити стійкі форми зв'язку його складових елементів, які є умовою його формування і сприйняття як певної цілісності; 2) аналіз фактурної форми ладу має визначити функції стійкості або нестійкості в межах конкретного мелодико-гармонічного комплексу або в широкому контексті взаємодії таких комплексів, тобто розкрити динамічну функцію тяжіння на рівні системного узагальнення мелодичних, гармонічних, ладових, складових і фактурних закономірностей; 3) усвідомлення *аналітичної інтерпретації* як творчого методу аналізу цілісних музичних явищ спрямовує теоретичну думку на художність, змістовність і переборення будь-яких рамок окремих виражальних засобів і їх взаємин.

Внутрішні і *зовнішні* типи зв'язку як критерії різних типів мелодико-гармонічних комплексів простежуються на рівні: *структурних* зв'язків мелодії і гармонії або їх елементів в конкретній фактурі (стійка складова основа, перемінні або поліморфні структури тощо); *функціональних* зв'язків як розподілу функцій мелодії і гармонії (в межах мелодико-гармонічного комплексу або в зовнішній спрямованості їх впливу на контекстні системи інших рівнів); *генетичних* зв'язків як спадкоємних або похідних типів і форм мелодико-гармонічних зв'язків в різних контекстах розгляду. Фактичне співіснування цих основних форм мелодико-гармонічного зв'язку за аналізом їх контекстної стійкості або нестійкості конкретизується як усвідомлення або визначення цілісних систем *мелодико-гармонічного комплексу і фактурної форми ладу*.

Концептуальне висвітлення цих питань виводить на новий, категоріальний рівень теоретичне усвідомлення *динаміки музичних систем*.

У підрозділі 1.3. "Мелодія і гармонія як елементи системи "лад-склад-фактура" відзначено, що сучасний етап розвитку теорії ладу характеризується неминучим перехрещенням із сферою фактури. З позицій опрацьованих

Т.Бершадською засад взаємозалежності ладу і складу, дослідження взаємовпливу ладу і фактури постає як наступний ступінь наукової конкретизації.

Можливість типізації тут випливає із суттєвого зв'язку мелодико-гармонічного комплексу з узагальненими основами процесу музичного інтонування – ладом і складом. Отже, взаємозв'язок мелодії і гармонії в умовах певної фактури спирається на її логічний принцип будови (склад), а також передбачає подвійну (як пряму, так і зворотну) взаємозалежність із певною системою ладу, що класифікується за фактурно-ладовим принципом (моодійний, гармонічний, моодійно-гармонічний та ін.).

Усвідомлення *динамічних властивостей фактури* є необхідним для розуміння її самостійної функції в перетворенні ладо-інтонаційних структур. Окремі тони або акорди, голоси або пласти фактури, мелодична або гармонічна фігурації, мотивна структура або склад акорду, концентрація або розшарування елементів фактури, будова фактурних ланок або їх складова основа й інші суто фактурні засоби мають розумітися як активний фактор формування загальної функції стійкості або нестійкості, навіть при умовній сталості динамічних функцій всіх інших виражальних засобів.

Універсальність категорій ладової стійкості або нестійкості на рівні мелодико-гармонічних зв'язків виявляє себе як функціональна визначеність суто мелодичних або гармонічних якостей, функціональність мелодії і гармонії як компонентів фактури або функціональність їх фактурної будови, функціональність певного типу їх зв'язку тощо, якщо простежується їх *ініціативна* роль у процесах ладового становлення або перетворення. Таким чином, уявлення про ладові функції або фактори, які управляють інтонаційними процесами в певному контексті, поширюється на *ініціативність системних зв'язків* елементів мелодії і гармонії. Отже, цілком очевидно, тут має місце уявлення про *функціональність і елементи загального системного рівня*.

У підрозділі 1.4. “Концептуальне усвідомлення двоїстої природи музичної звукоорганізації” розглядаються системи діалектично-співвідносних понять.

Цілеспрямованість визначення ключових понять мелодії і гармонії щодо головної мети дослідження передбачає виявлення об'єктивної основи їх зв'язку. Конкретизує це завдання питання: *які об'єктивні ознаки мелодії і гармонії є найбільш суттєвими з точки зору дослідження їх взаємозв'язку*.

По суті, всі відомі дефініції розкривають поняття мелодії і гармонії через протиставлення єдиної за своєю природою ознаки, а саме через принципи звукоорганізації в музичному просторі і часі. З цього ясно, що в поле дослідження потрапляють питання, які стосуються принципів співвідношення мелодії і гармонії в реальному музичному просторі і часі, принципів можливостей їх співвідношення або зв'язку, допустимих з точки зору законів організації звукового простору і часу, а також питання, які стосуються форм або типів взаємозв'язку мелодії і гармонії *в аспекті фактури*.

Обмежитися, однак, рамками фактури у вивченні мелодико-гармонічних зв'язків – означає випустити із виду ще одну специфічну ознаку музичної звукоорганізації - *ладову основу*. Поза ладовою системою взагалі будь-яке співвідношення звуків втрачає осмисленість музичної інтонації.

Отже, *двоїста природа музичної звукоорганізації - її необхідна якість*. І тільки врахування цієї двоїстості робить можливим розуміння сутності розглянутих нами явищ.

На цій підставі в дисертації доведено, що *системне визначення мелодії і гармонії* в їх поняттєвому зв'язку має містити як принципи просторово-часової, так і принципи інтонаційно-ладової звукоорганізації.

У підсумку, ми пропонуємо узагальнення: *Мелодія і гармонія суть різні форми реалізації в музичному просторі і часі ладового принципу звукоорганізації*.

Оскільки в рамках даної дисертації музичний простір і час фактично зведені в єдину площину розгляду, що охоплюють поняття музичного складу і фактури, дане визначення має бути подане таким чином: *Мелодія і гармонія суть різні форми реалізації в музичній фактурі ладового і складового принципів звукоорганізації*.

Отже, спираючись на загальну основу мелодії і гармонії, їх внутрішній необхідний зв'язок, ми отримуємо теоретичне пояснення як самого факту їх протиставлення, так і факту їх поняттєвого взаємозв'язку.

У підрозділі 1.5. **“Мелодія і гармонія як специфічне відтворення структури і динаміки діалектичного протиріччя”** подано концептуальні узагальнення.

Діалектично протилежні властивості в музичній теорії відбивають численні співвідносні поняття: устій і неустій, діатоніка і хроматика, просторові і часові відносини, форма і зміст тощо.

Мелодія і гармонія як протилежні форми реалізації в музичному просторі і часі ладового принципу звукоорганізації є специфічним відтворенням діалектичного протиріччя. Точніше, як протилежні в них виявляються фактурні координати або засоби організації музичного ладу. Це пояснює звичайне протиставлення: мелодія – “лінія” або гармонія – “вертикаль”, мелодія – “принципова незлитність тонів” або гармонія – “злитний комплекс” музичних тонів. Діалектичне визначення загальної основи мелодії і гармонії як протилежностей – це їх зв'язок *особливого і разом з тим універсального типу*.

Специфізація структури і динаміки діалектичного протиріччя є обґрунтуванням попередніх висновків і джерелом нових узагальнень:

Мелодія і гармонія як діалектичні протилежності мають одне й те саме відношення до музичного ладу, що реалізується в музичному просторі і часі (через склад в фактурі). В свою чергу, музичний лад, що реалізується в музичному просторі і часі (через склад в фактурі), перебуває в двох протилежних відношеннях – у відношенні до мелодії і у відношенні до гармонії.

Поняттєво-концептуальний рівень розуміння сутності музичного ладу, складу і фактури подається через характеристику "основного протиріччя" цих систем – визначального зв'язку мелодії і гармонії.

Принципове з'ясування логіки взаємозв'язку і взаємообумовленості музичного ладу, складу і фактури через діалектику універсального зв'язку мелодії і гармонії як протилежностей дозволяє обґрунтувати і сформулювати визначення "фактурної форми ладу".

По-перше, через спрямованість характеру і властивостей мелодико-гармонічних зв'язків на формування цілісних стійких структур визначаються елементи фактурної форми ладу або певні типи МГК. По-друге, визначальна роль фактурної форми ладу по відношенню до конкретного зв'язку елементів мелодії і гармонії розкривається через унікальні мінливі фактурні форми її функцій або зв'язків.

Аналіз як перевірка теоретичних залежностей має розкрити ініціативні функції позасистемних, за традиційною схемою редукованих уявлень, елементів в контекстному становленні ладу, зміненні складової основи в фактурі, тобто, в цілому, в музичному розвитку.

На основі аналітичного розгляду цих питань ми пропонуємо визначення поняття:

1. *Мелодико-гармонічний комплекс* – конкретна форма мелодико-гармонічного взаємозв'язку, що реалізує в музичній фактурі ладові принципи звукоорганізації і має власну ініціативну функцію у музичному розвитку.

2. *Фактурна форма ладу* – функціональні принципи ладо-складової звукоорганізації, що усвідомлюються або реалізуються в тій або іншій конкретній фактурній формі мелодико-гармонічного взаємозв'язку або в функціональних відносинах змінних мелодико-гармонічних комплексів.

Практичне застосування принципів опрацьованої методики аналізу становить зміст *другого розділу* дисертації "*Специфіка і форми вияву мелодико-гармонічного комплексу*" (аналітичні етюди). Питання про типи або форми мелодико-гармонічних зв'язків в системі "лад-склад-фактура" охоплює різні сторони музично-виражального комплексу. Опосередкованість зв'язків МГК і систем ладо-фактурної звукоорганізації виражається в тому, що вони можуть взаємодіяти через жанрові, стильові, художньо-естетичні й інші фактори музичного мислення в цілому.

2.1. Контрастність тематичного матеріалу на рівні взаємодії мелодичних і гармонічних елементів в фортепіанних сонатах Й.Гайдна. Стильові риси творчого почерку Гайдна простежуються в аспекті визначення закономірностей системних зв'язків ладу, складу і фактури через взаємодію мелодичних і гармонічних елементів. Виявляються найбільш характерні закономірності і типи взаємозв'язку мелодії і гармонії, які визначають функції фактури в динаміці ладо-складового становлення і розвитку в сонатах Гайдна.

Конфліктність як специфічна якість сонатного мислення визначає практично всі рівні структурної і логічної організації музичної тканини – від первинних інтонаційних утворень до формотворних властивостей контрастного тематичного матеріалу. В цьому розумінні не є винятком специфіка взаємозв'язку мелодії і гармонії.

Чіткий розподіл логічних і структурних функцій мелодії і гармонії і динаміка їх взаємодії в сонатах Гайдна мають характерні ознаки.

Конфліктність на рівні взаємодії мелодичних і гармонічних елементів однієї теми виявляє себе переважно через *складові модифікації фактури*. Ладо-тональний контраст звичайно приберігається для моментів зіставлення різних тем. Засобом же створення динаміки конфліктної напруженості теми виступає складо-фактурна специфіка взаємозв'язку мелодії і гармонії, як на рівні первинних інтонаційно-синтаксичних структур, так і на рівні зіставлення різних елементів теми. Отже, *фактурна змінність* постає активним, дієвим засобом формування внутрішньотематичного контрасту, і це є *специфічна ознака сонатності* на рівні внутрішньої структури теми.

Аналіз дозволив виявити певні закономірності. Поліфонізована діалогічна фактура з подальшим застосуванням різного роду часових зміщень елементів зустрічається досить часто. Наприклад, в ГП сонат Es-dur (№26), C-dur (№42), в темі фіналу сонати Es-dur (№13) та ін. На відміну від цього, в ГП Сонати D-dur (ч.1) *синтез складів на рівні фактури* визначає як контрастність внутрішньої структури елементів теми, так і контрастність образних сфер при зіставленні цих елементів. І як приклад об'єднання структурних принципів поліфонічного і гармонічного складів ця тема є яскравим зразком їх синтезу.

Цікавим зразком граничного вияву логіки взаємодії мелодії і гармонії в якості основного засобу формування внутрішньотематичного контрасту є тема варіацій Сонати e-moll (ч.3). В самій темі фактурних контрастів немає. Тим більш тут варта уваги *динамічна функція мелодико-гармонічного взаємозв'язку*. Саме тут і зосереджений контраст, внутрішній імпульс руху не тільки в рамках даної теми, але і варіаційної форми в цілому.

Яскраву динаміку цієї теми визначає інтонаційний розвиток мелодичного голосу. Двотактові фрази включають інтонаційно розімкнуті мотиви, переважно висхідні за напрямком руху. В той час, коли в гармонії тоніка явно визначена, у мелодії звуки тоніки поміщені у явно нестійкі позиції прохідних або допоміжних тонів. У тих рідких випадках, коли звуки тоніки виявляються на метрично сильній долі такту, у мотиві вони мають значення слабкої долі після синкопи, до того ж відзначеної стакато. Або звуки мелодичної тоніки входять до складу гармонічно нестійких оборотів. Звук тоніки постає в значенні мелодичного устою фактично лише один раз – у заключному тонічному акорді. Таке уникнення мелодичної тоніки є дієвим *імпульсом* розвитку не тільки мелодії теми, але і гармонічної логіки супроводу. Отже, приховане протиріччя специфічних засобів мелодичної інтонаційності і логіки гармонічних структур, що спостерігається тут у рамках

незмінної фактури і складу, виявляє *функціональне розмежування мелодії і гармонії і самостійну роль МГК в створенні динамічного контрасту* усередині теми.

Як показує аналіз, у більшості випадків характерною є тенденція розвитку фактурних форм мелодико-гармонічного зв'язку від окремих елементів гомофонно-гармонічного багатоголосся, іноді з перевагою унісонного або дубльованого викладу, через поліфонічну опрацьованість до підсумкової, фактурно узагальненої гомофонії, що часто має виразні ознаки *синтезу поліфонічного і гармонічного складів фактури*.

Не менш важливим засобом розвитку виступає специфіка взаємозв'язку мелодії і гармонії в рамках незмінної складової основи і фактури. Відсутність складо-фактурних контрастів у таких випадках компенсується контрастністю інтонаційних структур мелодичних і гармонічних елементів. У таких випадках ми говоримо про *внутрішньоскладовий контраст як динамічний імпульс руху*.

Характерні для Гайдна процеси *індивідуалізації* і збагачення фактури, потяг до максимальної виразності кожного елемента, лінії, голосу, що взагалі відрізняють техніку письма віденських класиків, отримують подальший розвиток в музиці посткласичного періоду.

2.2. Мелодична інтонаційність як основа структурних перетворень в фактурі фортепіанних сонат Моцарта. Тема варіацій Сонати A-dur ч.1 (К.№331) відзначається простотою і ясністю структурної організації музичної тканини. Ідеальна, з погляду голосоведення, лінія баса є терцовою второю верхнього голосу. Регістрове розведення крайніх голосів на дециму є специфічно фактурним засобом, що забезпечує самостійність фактурної функції лінії басу. Таким чином, в лінії басового голосу фактично поєднані структурні функції гетерофонної фактурної втори мелодії і, власне, основи гармонічної вертикалі (див. тт. 1-8). Аналогічним чином, у середньому голосі сполучені функції цілком самостійної фактурної мелодичної лінії і, відповідно, середнього голосу гармонічної вертикалі.

Дана тема є зразком концентрованого виразу конструктивної ідеї *терцово-секстової кореляції* (О.Титова) фактурних компонентів, об'єднаних однією мелодичною ідеєю, що взагалі дуже характерно для стилю Моцарта. Така *взаємодоповнюваність* структурних властивостей ладу і фактури формує на рідкість прозору фактуру, наскрізь мелодичне голосоведення в кожному з голосів гармонічного складу і, в підсумку, виняткову цілісність музичної тканини й органічність музичного розвитку теми. Втім, *мелодична природа гармонічного голосоведення і диференційованість фактурних функцій* дозволяють говорити про *синтетичну* якість складової основи фактури.

Приховане протиріччя *моноструктурного і поліструктурного* типів фактури і підкреслюється, і переборюється засобами диференційованого виконавського туше, і це є яскравим свідченням відносно самостійної функції специфічних виконавських засобів.

Чітке оформлення структури гомофонно-гармонічного викладу виявляє характерні фактурні засоби *функціонального розмежування мелодичного і гармонічного компонентів*. У Моцарта характерні зміни фактурних малюнків виникають як наслідок проникнення в їх структуру мелодичного розспіву. *Мелодична інтонаційність як джерело зміни будови фактурних осередків* усередині гармонічного складу і гомофонно-гармонічного типу фактури є основною стильовою характеристикою фактурних перетворень у його творах.

Ці специфічні риси стилю Моцарта багато в чому передбачили живий творчий процес формування індивідуальних авторських стилів, продовжений далеко за межами епохи класицизму.

2.3. Мелодико-гармонічний взаємозв'язок як засіб створення масштабних тематичних структур і оркестрових ефектів в сонатах Бетховена. Крім формотворної функції МГК, відзначимо характерні для творів Бетховена масштабність, фактурну цілісність і, відповідно, зменшену кількість різнофактурних елементів викладу. В більшості випадків, теми ГП у Бетховена містять лише два контрастних фактурно-тематичних елементи, що відповідають принципу тези і антитези.

Прикладом може бути тема ГП 16-ої сонати G-dur ч.1 (op.31 №1). Незважаючи на явну подібність до будови сонатних тем у Моцарта, Бетховен виходить з інших художніх установок і уніфікує фактурний контраст у вигляді зіставлення, або навіть *протиставлення мелодичного і гармонічного факторів*. Перший, частіше, у нього виступає у вигляді октавно-дубльованого одноголосся, другий – в акордиці хорального типу, з частим зверненням до ритмічного фігурування.

Втім, специфічні стильові прикмети виявляються і в тих бетховенських темах, в яких особливістю фактурної організації є саме численні контрастні зміни фактурних осередків. Так, в темі головної партії сонати №9 E-dur (op.14 №1) простежується *фактурна контрастність на внутрішньомотивному рівні* в мелодії і ланцюговий зв'язок фактурної лінії акордів супроводу з мелодичною лінією за логікою внутрішньомотивного рівня зв'язку первинних мотивних структур. Саме *структурна* якість взаємозв'язку мелодії і гармонії виявляється дієвим засобом подолання замкненості загальної послідовності ладо-гармонічних функцій (T-S-D-T), як і забезпечення єдиної логіки руху до кульмінації.

Різноспрямований рух загальної фактурної лінії і її внутрішніх мотивних елементів створює ефект просторового рельєфу і гармонічного колориту фігурації, тобто має *самостійну виражальну функцію і структуру єдиного МГК* (т.5-6).

Взагалі, структура цієї теми за контрастною виразністю її елементів подібна сонатній експозиції, і концентрована мелодична інтонаційність другого речення сприймається в загальному музичному розвитку теми як кульмінація фактурної і виражальної функції мелодії. Відзначимо також, що кульмінаційна фраза сконцентрувала в собі *динамічні функції* темпово-ритмічного, мелодичного, гармонічного і структурного принципів фактурної будови МГК, які в

попередньому викладі виявляли себе як прихована потенційність внутрішньофактурних протиріч.

Як специфічні риси стилю Бетховена простежуються: суттєво більша масштабність єдиної за функцією тематичної побудови, прийом фактурного розшарування як засіб масштабного об'єднання мелодико-гармонічних елементів в єдиний процес руху і, одночасно, могутній важіль прихованого внутрішньотематичного конфлікту, *фактурно-колеристичні* переміщення тематичних фраз і фортепіанна "інструментовка", фактурна пластовість, метод наскрізного монотематичного розвитку, поліморфність складової основи і органічність *системного* зв'язку МГК та ін.

Таким чином, апологія принципів сонатного мислення як художнього виразу ідеї діалектики розвитку із протилежностей в музиці Бетховена має найяскравіші стильові прояви і на рівні мелодико-гармонічних зв'язків.

2.4. Розмежування ладових і фактурних функцій у композиторів-романтиків суттєво ускладнює мелодико-гармонічний зв'язок. Диференційованість фактурної системи як співвідношення рельєфу і фону зберігається лише як загальна закономірність. Дуже часто розподіл функцій фактурних компонентів пов'язаний з індивідуалізацією їх внутрішньої структури або з особливостями їх взаємозв'язку.

2.4.1. Так, для Шуберта, на відміну від віденських класиків, покажемо є залучення *варіаційного* методу в якості основного в сонатних композиціях і створення нового типу *похідного контрастування*.

Цей метод заснований не на сполученні або контрасті тишів складу (наприклад, поліфонічного або гармонічного), змішаного поліфактурного або навіть поліскладового викладу, як у класиків, а розвивається із одного й того ж, переважно гармонічного, типу фактури (мелодія і акомпанемент). Варіанти викладу переймають зміни жанрової основи, що має безпосередній вплив на динаміку драматургічного розвитку і змінення в образній системі твору.

В експозиції Сонати A-dur (DV-664) цей метод яскраво виявляє себе в рамках політематичної основи і в умовах монофактурного розвитку з його *варіантними трансформаціями* (Г.Ігнатченко). Отже, в якості *результативних* можуть виступати як певна структура ладу і складу, так і усвідомлення їх, відповідно, як процесуальних явищ.

2.4.2. *Інтенсивна мелодизація всіх шарів фактури* як характерна ознака стилю Шопена визначається звичайно як "мелодична гармонія". Інтонаційний зміст гармонічних фігурацій надає їм значення прискореної мелодії і, часто, провідного голосу (напр., етюд f-moll op.25). Своєрідність організації фактурної горизонталі виявляється в часових зміщеннях фактурних осередків відносно синтаксичних одиниць, утворюючих свого роду "поліфонію" синтаксису і фактури (див. тріо із ноктюрна g-moll op.37 №1). Розмежування фактурних функцій обумовлено чітким усвідомленням виражальних можливостей суто просторових якостей будови

фактури. У Шопена *тривимірність* просторової конфігурації з висуванням на перший план глибинної координати набуває значення стильової риси фактури.

2.4.3. Принцип монотематизму у Ліста простежується і на рівні *аркових, розосереджених* між партіями сонатної форми мелодико-гармонічних співвідношень. Звукорядне *розищення палітри ладу*, включення в його діатонічний склад елементів, умовно, міксолідійського, фригійського, мажоро-мінорного або іншого нахилу, досягається і послідовним розкриттям мелодичного потенціалу тематичних елементів, і ускладненням суто ладових співвідносин. Просторово-динамічні, кольористі (темброві), пластичні (мелодичні) конструкції і функції МГК в цих процесах відіграють визначальну роль.

Так, наприклад, в темі III Сонати h-moll спостерігаються нетрадиційні для мажора і мінора мелодичні і гармонічні сполучення по терціям і по секундам дисонантних, рідше, консонантних акордових вертикалей. Широке застосування багатозвучної терцової акордики з міжклавними дублюваннями виявляється у Ліста основою побудови *модуляцій на рівні МГК*. При цьому принцип сполучення акордів відбиває відповідні терцово-секундові обороти мелодико-гармонічних ядер. Це наближається за значенням до, так званої, “тематичної” гармонії. Елементи такої гармонії виявлені в даному прикладі.

2.5. Мелодична основа і ладо-складова децентралізація як визначальні особливості мелодико-гармонічних зв'язків у Мусоргського. Принцип *перемінності* (С.Скребков) на рівні МГК виявляється через: 1) мелодичний потенціал голосоведення зумовлює *результативність гармонічних вертикалей*; свідченням цього можуть бути акорди без терцій, інтервали в функціях акордів, акорди з побічними тонами, нетерцові утворення, частіше кварто-квінтового типу; 2) на рівні фактури вихідні структури монофонічних ядер в подальшому викладі ніби “розбухають”; при цьому мелодична основа втілюється в поліфонії голосів або пластів, диференційованих за фактурними функціями; 3) на рівні складу утворюються змішані форми монодійно-гармонічного типу; 4) на рівні ладу виникають *децентралізовані* конструкції модально-гармонічного або модально-поліфонічного типу, в яких будь-який елемент фактури – тон, інтервал, акорд, розміщений на будь-якій висоті, може набути тонікального значення.

Своєрідність ладових засобів у Мусоргського визначається характерною *модально-поспівковою основою* здебільшого неоктавних ладових конструкцій – трихордів, тетрахордів, біхордів і т. ін.

Типовою моделлю мелодико-гармонічних і фактурно-ладових співвідношень музичної мови Мусоргського може бути п'єса “Катакомби” із фортепіанного циклу “Картинки з виставки”. Звукове поле тут утворюється протидією ладо-мелодичної і гармоніко-фонічної основ. Первинною постає ладо-мелодична основа, що конструює ладову інтонаційність і утворює всі ознаки так званої “пантональності”, тобто суцільного дванадцятитонового заповнення октавного звукового поля. Це “пантональність” мелодичного типу, точніше,

змішаного – *монодійно-гармонічного*. Фактурний вираз елементів охоплює одиничні тони, інтервали, акорди.

Зберігаючи логіку будови двокомпонентної горизонталі – вихідний монофонічний тезис і насичений підголосками акордовий виклад - Мусоргський послідовно “накопичує” звуковий “об’єм” ладу. Заключний каданс містить закінчення на *полакорді*. Отже, саме складове вираження ладу призводить тут до його звукорядного розширення, втіленого і мелодично, і гармонічно через акордику. І тільки аналіз фактури і складу з боку їх впливу на ладову конструкцію може пояснити ладо-гармонічний зміст п’єси Мусоргського “Катакомби”.

2.6. Характерні ознаки взаємодії мелодичної і гармонічної основ в рамках модальної техніки письма Бартока подають цікаві приклади для спостереження і узагальнення щодо методики аналізу сучасної музики.

У фортепіанному циклі Бартока “Плачі” (тв. 86) у повній відповідності до будови ладових формул – модусів-поспівок одноголосного плачу – конструюється вертикаль переважно гетерофонного викладу, де гармонічний фактор підпорядкований мелодичному і виявляється близьким принципу гармоні-резонатора (С.Григор’єв). На цій основі подаються різні способи моделювання основних типів фактури – гомофонної, хоральної, поліфонічної, гетерофонної.

У фактурі всіх чотирьох п’єс циклу “Плачі” спостерігаються процеси, які можна назвати “квазімодуляційними”. На перший погляд, тут подані різні типи викладу: контрапункт мелодій, осередки типу “мелодія-акомпанемент”, “стрічкові” пласти і “хоральна” гармонічна вертикаль. Однак всі змінення і модифікації викладу не зачіпають складової основи – монодійно-гармонічної. Принцип модальності, як провідний для ладу і його складового виразу, реалізується через мелодико-гармонічний зв’язок. Мелодія і гармонія тут паритетні і на цій основі взаємооборотні за своїми функціями в фактуро- і формоутворенні.

Звертають на себе увагу оригінальність модифікацій фактурного комплексу, рішення проблеми ладу саме на фактурному рівні. Приклад ілюструє вельми показовий для ряду авторів ХХ ст. факт *сполучення принципів тональності і модальності*.

2.7. Синтетичний зміст елементів в музичній стилістиці ХХ ст. відбиває нові закономірності музичної мови, що принципово відрізняються від засобів класико-романтичної традиції. Ненормативність, з точки зору звичних канонів, системи фактурних координат є природним результатом змінених уявлень про можливі просторово-часові структури звукоорганізації. Найрізноманітніші *модифікації об’єму звучання*, розповсюдження стереофонічних ефектів координації всіх виражально-конструктивних елементів, нові, зокрема, електронні, джерела звукоформування і інші процеси переструктуризації звукового простору передбачають синтез відповідних компонентів уявлення і новий рівень розгляду.

Локальний підхід у визначенні *фактура звука* охоплює уявлення про якісний стан або “мікроформу”, власне, самого музичного звука і, навпаки, системне уявлення численності звукоелементів, еквівалентних за функцією, як

єдиного елементу, для якого збережені всі зовнішні взаємовідносини з іншими елементами вихідної інтонаційної структури. Розкриття сутності цього феномена як компоненту загального визначення музичної фактури, фактично, звернено до пояснення *нових якостей музичного інтонування*.

Аналітичний огляд фактурних типів сонорики, пуантилізму, алеаторики, понадбагатоголосся (Х.Гурецький, В.Лютославський, Д.Кейдж, П.Булез) дозволяє відзначити, що в такого роду звуковій тканині, де чіткий розподіл на мелодію і гармонію взагалі відсутній, взаємозв'язок мелодії і гармонії може бути усвідомленим тільки з позицій теоретико-категоріального підходу. Звідси необхідність *синтетичних* характеристик мелодико-гармонічного комплексу і фактурної форми ладу, а також характеристик змін в якісній визначеності їх стану і функцій.

У **Висновках** узагальнені основні результати дослідження, які висвітлюють проблематику та загальну структуру роботи.

1. Взаємозв'язок мелодії і гармонії в системі лад-склад-фактура виявляє загальні закономірності музичного мислення і відтворений в рамках дисертації в цілісній системі теоретичних уявлень.

Системність, як універсалія, дозволяє зрозуміти інтегративні зв'язки мелодії і гармонії як загальний закон музичного мислення і як умову його еволюції.

2. З метою вирішення поставлених питань в дисертації опрацьовано теоретико-категоріальний поняттєвий апарат. На основі специфізації загальнонаукових методів системних досліджень розроблені поняття мелодико-гармонічного комплексу і фактурної форми ладу. Визначені основні принципи системного аналізу їх структури і функцій. Проаналізовані моноструктурні і поліструктурні форми МГК.

3. Запропоновано системне визначення мелодії і гармонії як специфічного відтворення структури і динаміки діалектичного протиріччя.

4. Виявлені стильові відмінності і різні типи МГК, запропоновано узагальнені характеристики фактурної форми ладу, фактурної форми ладових елементів, що становить суттєві здобутки в музикознавчому аналізі.

5. Опрацьовано методику аналітичної інтерпретації динаміки музичних систем МГК і фактурної форми ладу в теоретичному, стильовому і виконавському аспектах розгляду.

6. Фактичне звернення системного аналізу як універсального методу до пояснення нових якостей музичного інтонування новітніх стилів окреслює перспективи подальших досліджень логіки організації звукового матеріалу і її теоретичного відтворення.

7. Висвітлені проблемні питання специфіки сприйняття окремих музичних явищ в певному контексті: твору, стилю, епохи, виконавської практики і ін. Специфічні ознаки елементів в контексті мають власні системні властивості і ініціативні функції в музичному русі. Сукупне теоретичне відтворення специфіки елементів в системі контексту є основою розуміння музичної цілісності.

За темою дисертації опубліковані роботи:

1. Виноградова Т.П. Эволюция мелодико-гармонических связей в аспекте лада и фактуры // Проблемы дослідження у галузі мистецтва та освіти: Зб. наукових праць. Вип.4.– Київ, 1997.– С.6-11.
2. Виноградова Т.П. Функциональность фактуры как результат взаимодействия мелодического и гармонического факторов // Пошуки взаємодії сучасної педагогіки, мистецтва та освіти: Зб. наукових праць. – Київ, 1997. – С.14-20.
3. Виноградова Т.П. О стилевом своеобразии мелодико-гармонических взаимосвязей в фактуре фортепианных сочинений Ф.Листа и М.Мусоргского // Проблемы сучасного мистецтва і культури: Зб. наукових праць. – Київ, 1998. – С.45-49.
4. Виноградова Т.П. О некоторых новых подходах к изучению музыкального стиля (мелодико-гармонические взаимосвязи в аспекте лада и фактуры) // Проблемы взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: Зб. наукових праць. Вип.3. – Харків, 1999. – С.12-16.
5. Виноградова Т.П. Теоретические аспекты изучения проблемы мелодико-гармонических связей // Проблемы взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: Зб. наукових праць. Вип. 5. – Харків, 2000. – С.23-32.
6. Виноградова Т.П. Мелодико-гармонічні зв'язки в музиці як специфічне відтворення структури діалектичного протиріччя // Проблемы взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти: Зб. наукових праць. Вип. 9. – Київ, 2002. – С.115-124.

Анотація

Виноградова Т.П. Динаміка мелодико-гармонічних зв'язків в системі “лад-склад-фактура”. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – Музичне мистецтво. – Національна музична академія України ім.П.І.Чайковського. Київ, 2004.

Дисертацію присвячено питанням визначення закономірностей взаємозв'язку мелодії і гармонії в системі лад-склад-фактура. В роботі розвивається новий теоретичний напрямок, який ґрунтується на концептуальному відтворенні структури і динаміки діалектичного протиріччя в системному зв'язку між мелодією і гармонією в певному контексті. Висвітлені контекстні системи різних рівней: ладу, складу і фактури в їх закономірному зв'язку, художнього напрямку і авторського стилю, виконавської практики тощо. Запропоновані нові поняття: мелодико-гармонічний комплекс, його класифікація, системне визначення мелодії і гармонії, фактурної форми ладу, фактурної форми ладового елемента. Обґрунтовано доцільність наукового і методологічного використання нових

понять, ефективність яких підтверджено аналітичною інтерпретацією музичних прикладів.

Ключові слова: взаємозв'язок, контекст, система, мелодико-гармонічний комплекс, фактурна форма ладу, функція фактурної форми, аналітична інтерпретація, стиль, виконавська практика.

Аннотация

Виноградова Т.П. Динамика мелодико-гармонических связей в системе «лад-склад-фактура». – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 – Музыкальное искусство. – Национальная музыкальная академия Украины им.П.И.Чайковского, Киев, 2004.

Диссертация посвящена вопросам определения закономерностей взаимосвязи мелодии и гармонии в системе лад-склад-фактура. В работе развивается новое теоретическое направление, основанное на концептуальном воспроизведении специфики структуры и динамики диалектического противоречия в системной связи мелодии и гармонии в определенном контексте. Освещены контекстные системы разных уровней: лада и фактуры в их закономерной связи, художественного направления и авторского стиля, исполнительской практики и т.д. Предложены новые понятия: мелодико-гармонический комплекс, его классификация, системное определение мелодии и гармонии, фактурной формы лада, фактурной формы ладового элемента. Обоснована целесообразность научного и методологического применения новых понятий, эффективность которых подтверждена аналитической интерпретацией музыкальных примеров.

Внутренние и внешние связи как критерии различных типов МГК прослеживаются на уровне: структурных связей мелодии и гармонии или их элементов в фактуре; функциональных связей как распределения функций мелодии и гармонии в пределах МГК или систем иного уровня; генетических связей как типовых и производных их форм в различных контекстах изучения. Анализ как проверка теоретических зависимостей направлен на *инициативные* функции внешних, относительно традиционной схемы редуцированных представлений, элементов и связей. Аналитическая интерпретация как творческий метод анализа мелодии и гармонии в их взаимосвязи предполагает новый взгляд на то, что стало традицией, и фактически обращена к объяснению новых качеств музыкального интонирования современных стилей. Системность, как универсалия, позволяет понять интегративные связи мелодии и гармонии как общий закон музыкального мышления и как условие его эволюции.

Ключевые слова: взаимосвязь, контекст, система, мелодико-гармонический комплекс, фактурная форма лада, функция фактурной формы, аналитическая интерпретация, стиль, исполнительская практика.

Annotation

Vynogradova T.P. Dynamics of melody/tune and harmony interrelation within the «key/mode-texture/manner of performance» system. – Manuscript.

Dissertation on competition of a scientific degree of the candidate of art criticism sciences on a specialty 17.00.03. – Musical art. – National Musical Academy of Ukraine named after P.I. Tchaikovsky, Kyiv, 2004.

Dissertation deals with the matters of finding regularities in interrelation between melody/tune and harmony within the system of mode and texture/manner of performance. The study develops a new theoretical avenue, based on the conceptualization of peculiarity in reflection of structure and dynamics of dialectic contradictions in the systemic association of melody and harmony in a certain context. Contextual systems of various levels: those of mode and texture in their regular linkage, of artistic school and individual style, of performing practice etc/ have been illuminated. A new concept – melody-and-harmony complex and its classification has been suggested, along with systemic definitions for the notions of melody and harmony, texture form of mode, texture form of mode element. The advisability of scholarly and methodological employment of the new concepts, the advantage of which has been proved by analytical interpretation of musical examples has been grounded.

Key words: inrelation, context, system, melody-and-harmony complex, texture form of mode, texture form function, analytical interpretation, style, performing practice.

Підписано до друку 17.12. 2004р. Формат 60×90/16.

Ум. друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9.

Тираж 100 прим. Зам. № 174.

“АВТОРЕФЕРАТ”

01034, м.Київ-34, пров. Георгіївський, 2, оф. 29.

т. 578-04-14, 294-71-27.

451545

АВ 61.702

Мист.

ПЕРЕВІР

Мист